

ASiantuntijalausunto: HE 75/2026 VP hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta - eläinsuojat

Eläinsuojien osalta tärkeä kysymys teollisuuspäästödirektiivin (IED) toimeenpanossa on se, sovelletaanko direktiivieläinsuojiin ilmoitus- vai lupamenettelyä ja mikä viranomainen käsittelee hakemukset. Valittu menettely heijastuu edelleen mm. tiloille koituviiin kustannuksiin (päätökset, valvonta). Lisäksi vielä valmistelussa olevat toimintasäännöt vaikuttavat siihen, tuleeko tiloille tehtäväksi muutoksia eläinsuojien toimintaan. Hallinnollisia kustannuksia syntyy erityisesti uusille soveltamisalan piiriin tuleville tiloille.

Asia on hyvin monisyinen, ja MTK:ssa pohdittiin pitkään, mikä olisi tilojen kannalta paras kokonaisratkaisu. Tilojen tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi päädyttiin kannattamaan luonnoksessa esitettyä valtion lupamenettelyä toimivimpana vaihtoehtona. Suurimpina huolina tähän liittyen ovat kohtuuttomat hallinnolliset kustannukset ja pitkät käsittelyajat. Lupaprosessin sujuvoittamiseksi on varmistettava, että valtion viranomaisten väliset valitukset loppuvat aluehallintouudistuksen myötä. Lupakäsittely kunnissa olisi myös joustavaa ja todennäköisesti valtiota halvempaa ja nopeampaa, mutta tilojen tasapuolinen kohtelu jää epävarmemmalle pohjalle, kun käytännöissä on kuntakohtaista vaihtelua. Myös käsittelijän ammattitaito saattaa jäädä puutteelliseksi, kun hakemuksia tulee vain hyvin harvakseltaan. Monissa kunnissa lupa- ja ilmoitushakemusten käsittely on kuitenkin erittäin ammattitaitoista, ja tilat eivät haluaisi viranomaiseen muutosta. Toimivaa valtakunnallista mallia haettaessa voisi ottaa oppia myös parhaista kuntien käytännöistä. Ilmoitusmenettelyn joustamattomuuden takia MTK pitää sitä lupamenettelyä heikompana vaihtoehtona. Byrokratian ja kustannusten vähentämiseksi useiden rinnakkaisten menettelyjen luonti ei ole perusteltua.

Kaikkien direktiivieläinsuojien nykyistä ympäristölupaa tai ilmoituspäätöstä on todennäköisesti tarve muuttaa toimintasääntöjen käyttöönoton seurauksena. Tästä aiheutuu huomattavia kustannuksia tiloille, mikä on Orpon hallitusohjelman vastaista. MTK pitää tärkeänä, että jo nyt etsitään ratkaisuja kustannusten hillintään, vaikka toimeenpano tapahtuu vasta useamman vuoden päästä. Koska kyseessä on täysin toiminnanharjoittajasta riippumaton syy, tulee kustannusten pysyä hyvin maltillisina tai käsittelyn olla jopa täysin maksutonta. Siirtyminen Lupa- ja valvontaviraston suorittamaan lupahakemusten käsittelyyn ja valvontaan lisäisi erityisesti nykyisten ilmoituksenvaraisten eläinsuojien kustannuksia. Johtaako tämä siihen, että lupia haetaan yhä suuremmille tiloille, jolloin luvan hinta/tuotantopaikka jää mahdollisimman alhaiseksi ja samalla tuotanto keskittyy entisestään? Se, että toiminnanharjoittajan on mahdollisuus noudattaa toimintasääntöjä jo ennen niiden virallista voimaantuloa, on tärkeää, jotta välttytään ylimääräisiltä lupaprosesseilta.

Toimintasäännöt ovat edelleen valmistelussa ja niiden lopullista vaikutusta eläinsuojan toimintaan ei pysty varmuudella arvioimaan. On tärkeää, että Suomi tekee kaikkensa, että säännöt ovat teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoisia myös suomalaisille tiloille eivätkä ne vaadi suuria muutoksia nykytilanteeseen. Myöskään päästörajoja ei saa alentaa nykyisestä. Eläinsuojaa koskevissa säädöksissä on aina muistettava, että ne eivät saa heikentää eläinten hyvinvointia.

Esityksessä ei ole otettu huomioon Omnibus VIII -ehdotuksia, koska niistä ei ole vielä lopullisia päätöksiä. Eläinsuojien osalta ehdotetaan, että luonnonmukaista kasvatustoimintaa harjoittavat siipikarjatilat rajattaisiin soveltamisalan ulkopuolelle ja emakosta vierottamattomia porsaita ei otettaisi huomioon eläinyksikkölaskennassa. MTK pitää

esityksiä erittäin tarpeellisina. Suomessa on nykyisinkin käytössä ”emakko porsaineen -laskentapa”. Euroopan parlamentissa virinnyt halu etsiä vielä lisää keventämismahdollisuuksia on kannatettavaa.

Tietojen julkaisu

Valtion lupaviranomaisen toimivaltaan kuuluvat ympäristölupa-asiat niihin liittyvine asiakirjoinaan on julkaistu viranomaisen verkkosivuilla jo pitkään, mutta nyt julkaistavia tietoja lisätään. Yhtenä lisäkohtana on ns. konsolidoitujen lupamääräysten julkaisu tilanteissa, joissa alkuperäistä lupapäätöstä muutetaan suhteessa nykytilanteeseen. Julkaisuvaikeus ei koske direktiivieläinsuojia, mutta myös näiden osalta olisi hyvä koostaa konsolidoidut lupamääräykset lupakokonaisuuden selkeyttämiseksi niin toiminnanharjoittajille kuin esim. valvonnalle.

Lupaehdojen noudattaminen on tärkeää, mutta MTK suhtautuu kriittisesti eläinsuojia koskevien valvontatietojen julkaisemiseen, sillä kotieläinten pito henkilöityy yleensä yhteen tai muutamaan henkilöön toisin kuin suuret teollisuuslaitokset. Esim. havaittujen luparikkeiden julkaiseminen internetissä heikentäisi näiden henkilöiden edellytyksiä elää ja toimia osana yhteisöä sekä voi johtaa perusteettomaan leimautumiseen.

Henkilötietojen ja liikesalaisuuksien piiriin kuuluvien tietojen julkaisu on rajattava välttämättömimpään ja vaikutukset on arvioitava huolellisesti etukäteen. Lainsäädännön on myös turvattava omaisuuden suoja ja elinkeinovaikuttaminen. Avoimesti saatavilla olevan tiedon ja henkilötietojen yhdistelyä ja käyttöä on käytännössä hankala valvoa ja tekoälysovellusten kehittyminen helpottaa tiedon yhdistelyä entisestään. Nykyisin päästötietojen karttapohjaisessa julkaisupalvelussa on eläinsuojien osalta päädytty ratkaisuun, jossa toiminnanharjoittajien henkilötietoluonteisia nimiä ei julkaista lainkaan, eikä kartalla näytetä eläinsuojien tarkkaa sijaintitietoa. On tärkeää, että uudessakin tilannetietopalvelussa käytetään samantyyppistä menettelytapaa eläinsuojien osalta sijainti- ja henkilötietoluonteisten tietojen esittämiseen.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Airi Kulmala
asiantuntija